

Naročnina mesečno
25 Din, za ino-
zemstvo 40 Din —
nedeljska izdaja ce-
loletno 96 Din, za
inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v
Kopitarjevi ul. 6/II

Telefoni uredništva: dnevna služba
2050 — nočna 2996, 2994 in 2050

SLOVENEK

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Cek. račun: Ljub-
ljana št. 10.650 in
10.349 za inzerate:
Zagreb št. 7563,
Zagreb št. 39.011,
Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitar-
jeva b. telefon 2992

Izhaja vsak dan zjutraj, razen
ponedeljka in dneva po prazniku

Pred 155 leti

Letos praznuje svet stopetindesetletnico proglasitve neodvisnosti Združenih držav severne Amerike. Tega se človek nehoti spomniti, če opazuje, kako se po minuli vojni nepretrgoma ponavljajo poizkusi nasilne rešitve perečih političnih in socialnih vprašanj naše dobe. Zdad čujemo o kakšni revoluciji z leve zjad o kakšnem puču z desne. Vsi ti poizkusi pa do danes niso dokazali ničesar drugega, kakor da nasilne rešitve niso nobene rešitve. Naj bo komunizem ali fašizem, tako prvi kakor drugi sta politična in gospodarska vprašanja sodobnega človeštva le še bolj zapletla, tako da ni danes iz njih videti nobenega izhoda. Pač pa vsaka bodisi levičarska bodisi desničarska nasilna akcija rodi samo reakcijo, tako da se človeštvo ne more pomiriti, da bi se z združenimi močmi v bratski vzajemnosti prišlo do politične in kulturne obnove ter socialnega preustroja družbe. Zdi se, kakor da je velik del moderne družbe čisto pozabil na to, da nobena druga ideja ne more ustvariti novega političnega in gospodarskega življenja kakor demokracija in da tudi nobena druga ne more ohraniti občega blagostanja in pravičnega socialnega reda.

Očetje ameriške ustave pred stopetindesetimi leti z velikim Washingtonom na čelu so se tega dobro zavedali. Vedeli so, česar sodobni človek očitno več ne ve, da politična in gospodarska načela demokracije slone na neodtujljivih etičnih pravicah človeške osebe, da s tega stališča niso relativna in minljiva, ampak imajo brezpogojno vrednost brez ozira na čas in razmere. Angleški izseljenci v Ameriki so bili puritanski kalvinisti, ki so ohranili katoliško tradicijo posebno, kar se tiče gledanja na človeško občestvo kot kraljestvo božje na zemlji in so cenili človeško osebnost kot najvišjo in osrednjo vrednoto vesolja. Za svetost in nedotakljivost te osebnosti so se njihovi predniki pod vodstvom Cromwella borili proti absolutizmu Stuartov za pravice ljudstva. Zgled so že sedemdeset let prej dali Nizozemci v borbi proti španskemu absolutizmu, ki je stremel za izbrisanim deželne avtonomije, stanovskih pravic in kulturne samostojnosti nizozemskega naroda. Utrechtska unija iz leta 1579 slovesno izjavlja, da je vsaka zemeljska oblast, ki posredno izhaja iz Boga kot vrhovnega varuha in garanta vesoljstvenega moralnega reda, neposredno iz ljudstva in za ljudstvo, kateremu je odgovorna. V nasprotju s takratnim absolutizmom, ki je trdil svojo popolno neodgovornost, neodvisnost in brezpogojnost, kakor da je nekaj božanstvenega, so Nizozemci poudarjali, da opravičenost vsakokratne oblasti temelji v njeni funkciji, ki je pospeševanje občega blaga: če tega ne dosega ali ga celo preprečuje, je izgubila svoje opravičenje. Izrekli so pa tudi že misel, da je neobhodni pogoj občega blaga soglasje med vladajočimi in vladanimi. Tako Nizozemci kakor pozneje Cromwellovi pristaši in puritanci, ki so izvajali neodvisnost severnoameriških kolonij Anglije, so te svoje politične maksime utemeljili iz svetega pisma in krščanskega družboslovja.

In popolnoma pravilno. Sveti Tomaž Akvinski razvija o vladstvu, državi in občem blagru iste misli v svojem delu De regimine principum. V dobi najizrazitejšega absolutizma ob prehodu XVI. stoletja v XVII., pa jih je obširno razporedil in globoko utemljal največji modroslovec Družbe Jezusove, Suarez v klasičnem delu krščanskega družboslovja De legibus. Suarez uči končni izvor vse oblasti iz Boga, poudarja pa, da neposredno oblasti nihče nima od Boga, kakor da bi mu bila po nekega tajnostnem prenosnem aktu direktno odgovoraj izročena, kakor so učili dvorjanski filozofi tistega časa, predvsem pa luteranski teologi na velikih in malih kneževskih dvorih Nemčije — ampak direktno izvira vsaka oblast iz naravnega prava, ki je izraz od Boga na zemlji določenega reda. V toliko je oblast od Boga, v kolikor je Bog avtor naravnega prava. Naravna prava pa strogo zahteva, da je vladstvo usmerjeno na obči blagor, ono ustvarja tudi takó moralno odgovornost vladavine kakor dolžnosti državljanov. Kakor se državljan ne more odvezati svojih dolžnosti do države, splošnosti in vladajoče oblasti, tako je tudi ta brezpogojno obvezana, da spoštuje in ščiti osebne svoboščine vsakega državljana in stanu, ki niso noben dar milosti ali blagovoljnosti niti kakšna koncesija iz opertunizma, ampak absolutna prava, ki neposredno izvirajo iz božje volje in uredbe stvarstva. Dognano je, da so očetje ameriške ustave pred stopetindesetimi leti imeli te nauke katoliškega modroslovca jezuita pred očmi, kakor so bili znani tudi Rousseau-u in duševnim početnikom francoske revolucije.

Na te stvari se je treba spomniti v današnjih dneh, ko sta ruski komunizem in italijanski fašizem v mnogih izpodkopačah vero v demokracijo. To nezaupanje izvira iz slabosti sodobnega človeka, ki nima nobenega v večnih fundamentih usidranega religioznega in svetovnega nazora, da bi si ustvaril trden družboslovni sestav, ampak rajši prepušča raznim »močnim rokam«, da rešujejo njegove bitne probleme, pa tako samó odpira pot samovoljnosti, ki je, kakor kaže izkušnja, najboljši pospeševalec nereda, nezadovoljnosti in anarhičnih strasti, ki se pod njeno oedo kotijo. Pravi red je mogoč le v popolni, odkritosrčni in pošteni demokraciji, ki računa z dobrimi stranmi človeške narave, z dostojanstvom človeške osebnosti in z njenimi moralnimi silami, ki ustvarjajo med osebami soglasje v splošni blagor na podlagi svobode. To je bistvo krščanskega nazora o družbi, ki na drugem temelju trajno ne more obstojati in se zdravo razvijati. Tako tudi naglašajo avtorji znamenite neodvisnostne deklaracije Združenih držav severne Amerike pred stopetindesetimi leti.

Središče vesolja je človeška oseba, človeška

Dunaj, 14. sept. w. Pohod na Dunaj, ki so ga hoteli heimwehrovci izvršiti po vzorcu fašističnega »pohoda na Rim«, se je klavrno zaključil: generalissimus heimwehroveke armade ing. Rauter je v ječi, o organizatorju »revolucije« dr. Pfrimerju gre glas, da je zbežal v domovino fašizma, v Italijo. Nižjeavstrijski Heimwehr, ki je v ožjem stiku s krščanskimi socialci, je v posebnem proglasu obsodil Pfrimerjev puč, Pfrimerja je dežaviralo nadalje deželno vodstvo tiroleškega Heimwehra in obsodbi so se pridružili tudi narodni socialisti. Razkol v Heimwehru je torej popoln in likvidacija mora nastopiti v najkrajšem času.

V zadnjem času so imeli voditelji Heimwehra dr. Pfrimer, dr. Steidle in grof Starhemberg celo vrsto posvetovanj. Splošno mnenje je bilo, da so se voditelji posvetovali, kako bi napravili red v svojih vrstah, ki so bile radi sporov med glavarji silno zrahljane. Dogodki od sobote na nedeljo so pa pokazali, da je bil predmet teh posvetovanj organizacija puča. Do danes še ni dognano, ali so vsi voditelji nastopali sporazumno in ali je gornjeavstrijski in tirolski Heimwehr pustil Pfrimerja in njegove štajerske čete na cedilu šele, ko je uvidel, da je Pfrimerjevo početje obsojeno na neuspeh. Pfrimerjeva »revolucija« je iznenadila vse politične kroge in tudi vlado.

Priznati je treba, da ni bil trenutek za »revolucijo« tako slabo izbran, kakor bi se zdelo v prvem trenutku, in morda bi se bil tudi puč posrečil, ako bi bili fašizmi še tako v modi kakor pred leti. Na vrata trka zima in dežela se nahaja v hudi gospodarski in finančni krizi. Graški škof je izdal na svoje vernike pismo, v katerem jih poziva, naj storijo vse, da olajšajo bedo brezposelnim v industrijskih središčih, »ki danes že v resnici stradajo«; v župnih uradih naj se organizirajo nabiralnice za obleke in čevlje ter druge darove za brezposelne. V nacionalističnih krogih vlada veliko ogorčenje, ker se je morala Avstrija na pritisk Francije odpuštevati priključitvi k Nemčiji. Vest o pogajanjih za posojilo pri Zvezi narodov, ki jih je Schöber prinesel iz Zeneve, so trde. Zveza narodov, oziroma francoske banke so pripravljene dati posojilo edino pod pogojem, da Avstrija uravnovesi svoj proračun. Le-šnji proračun izkazuje 160 milijonov primanjkljaja in bo na koncu leta kljub novemu reduiranju, ki ga bo vlada izvedla s štednjami, znašal 50 milijonov šilingov. Ker se radi splošne stagnacije gospodarstva pričakuje nadaljnje padanje državnih dohodkov, računajo finančniki, da bo primanjkljaj državnega obračuna na koncu prihodnjega leta znašal 179 milijonov. Dne 15. oktobra zapade rok, ko mora Avstrija plačati Angleški banki še 100 milijonov šilingov kot saldo 150 milijonov-keza posojila.

Kakor rečeno, je Zveza narodov pripravljena, dovoliti Avstriji novo posojilo, toda za to stavi določne pogoje. Po Schöberovem povratku so se razširili glasovi, da hoče Zveza narodov postaviti Avstrijo zopet pod finančno kontrolo in da se za to že išče drugi dr. Zimmermann. Gotovo pa je, da Zveza narodov in francoske banke, ki stoje za njo, zahtevajo, da Avstrija brezpogojno reducira državni proračun, in sicer s štedenjem. Finančni osek je po dolgih posvetovanjih že izdelal načrt za štedenje. Predlaga se znižanje plač državnim uradnikom in podpor brezposelnim. Predlogi finančnega odbora so zadeli na hud odpor socialnih demokratov. V kakšnem položaju se država nahaja, je razvidno iz komentarja sobotne »Neue Freie Presse«: »Razvoj bo po vsej verjetnosti šel naglo. Vojno stanje je pri vseh naših sosedi, vojno stanje pri najbogatejših in najmočnejših, vojno stanje v deželah z ogromnim gospodarskim področjem, vojno stanje pri zmagovalcih in premaganih. Kako naj se izognemo tega prokletstva, ki je zadelo vse druge? Stisniti moramo zobe in delati iz lastne volje. Čim hitreje, tem bolje!«

Ozdravljenje državnega gospodarstva, ki se po mnenju inozemskih finančnikov ni vodilo po ozkih smernicah, ki jih narekuje majhna avstrijska država, zahteva ogromne žrtve. Državni proračuni so od leta 1926 neprestano rastle in sicer od 1050 milijonov na 2110 milijonov šilingov. Avstrijsko gospodarstvo ne prenese teh vsot. Zdad jih je treba niti in namesto da bi se bila bremena sorazmerno razdelila na prejšnja leta, padejo zdaj nenadoma vsa na prebivalstvo, ki je med tem časom še bolj obubožalo. Heimwehrovci so skušali sedanje nezadovoljstvo ljudskih mas radi novih žrtev, ki jih vlada od njih zahteva, izrabiti. Njihovo geslo je bilo, da hočejo državo rešiti pred »zasušnje-njem«, s katerim ji baje grezi zapad, to je Francija, ki je stavila za posojilo določene pogoje.

V zadnjem času se je notranji politični položaj

oseba je središče družbe, družba je zaradi osebe in njenega svobodnega razvoja v okviru moralnega reda. Njene neprekršljive pravice so os človeške družbe, iz teh pravic pa se izvajajo tudi večne pravice družine, občine, ljudstva, naroda in njegove kulture. Oseba je en tečaj, ljudstvo je drugi tečaj na tej osi. Vse zaradi človeka, njegove sreče in duhovnega ter materialnega napredka, vse zaradi ljudstva, njegove duhovne kulture in gmočnega blagostanja. Vse pa tudi z ljudstvom, v soglasju z njim, v moralni solidarnosti z njim in z njegovo dušo, ki nam sporoča voljo Večnega. Ta načela bo dobro oživetili in poklicali v spomin v času, ko se praznuje stopetindesetletnica ameriške ustave.

Kako se „rešuje“ domovina Heimwehr je hotel izkoristiti gospodarsko stisko

precej zamotal radi volitev državnega predsednika. Kakor znano, so krščanski socialci postavili za svojega kandidata dosedanega predsednika Miklasa, medtem ko so Velenemci in Landbund zahtevali, da se postavi nevtralen kandidat, oziroma, da se sploh ne razpišejo splošne volitve, temveč naj volita predsednika samo parlament in državni svet. Tudi socialni demokrati so bili proti splošnim volitvam. Dr. Pfrimer je menil, da mu bodo ti zapletljivi dobrodošli in da se bo lahko proglasil za »dux«.

Komentarji iz inozemstva se strinjajo v tem, da je heimwehrovski puč Avstriji silno škodoval, čeprav ga je vlada zatri v kratkem času. Verjetno

je, da se bodo pogajanja za posojilo še bolj zavlekla in da bodo pogoji za inozemske kredite toliko trši. Avstrijski »rešitelji« domovine so torej napravili slabo uslugo svoji državi.

Zeneva, 14. sept. ž. Pričakuje se, da prispe jutri semkaj avstrijski državni kancler dr. Buresch. Njegov prihod bo v zvezi s finančno sanacijo Avstrije. Vest o poskusnem državnem puču v Avstriji je vplivala na tukajšnje kroge zelo neugodno in že itak težak mednarodni položaj Avstrije še poslabšala. Kakor znano, je morala Avstrija iskati finančne pomoči od Zveze narodov, ker je njen gospodarski položaj naravnost obupen.

Operetni puč Heimwehra Nameravan je bil koncentrični pohod na Dunaj

Dunaj, 14. sept. tg. Operetni puč Heimwehra pod vodstvom dr. Pfrimerja se je začel in končal v 24 urah z začetno in končno proklamacijo. V prvi proklamaciji se je dr. Pfrimer izklical za voditelja države, sistiral je ustavo, odstavil vlado in proglasil preki sod, v drugi proklamaciji pa je 12 ur pozneje, češ, da prepreči prelivanje krvi, vzel slovo ne samo kot voditelj države, temveč tudi kot voditelj Heimwehra. Ker je bila ta dan ravno nedelja, se je zdelo najprej, da se je Heimwehrovcem posrečilo presenečenje. Od nižjeavstrijske meje pri Semmeringu so zasedli vso dolino Murice in Mure do Judenburga, torej najvažnejša mesta Mürrzschlag, Kapfenberg, Bruck, Leoben in Judenburg, kjer je doma dr. Pfrimer. Povsod so povzročili več ali manj zmede pri lokalnih oblastvih in posebno pri okrajnih glavarstvih, ki so morala ostati pasivna, ker niso imela na razpolago orožništva in policije, ali pa so simpatizirala s pučisti.

Knez Starhemberg je iz Zgornje Avstrije, dasi je podal vladi lojalnostno izjavo, na 28 tovornih avtomobilih poslal popolnoma oboroženo četo v Amstetten. To pomeni, da so Heimwehrovci poskušali s štajerske in zgornjeavstrijske strani koncentrični pohod na Dunaj, katerega so itak mnogokrat napo-

vedovali. Toda knez Starhemberg ni prišel do tega, temveč se je moral umakniti zvečer na enega svojih trinajstih gradov Eferding v Zgornji Avstriji. Vlada je izdala proti njemu zaporno povelje in od polnoči dalje je 50 orožnikov oblegala grad in ga hotelo tudi naskočiti, če bi bilo treba. V Linzu so bili aretirani voditelji Heimwehra Puchmayr in Englisch-Poparic ter dva bivša generala.

Na Dunaju samem so zatri puč že v prvih pripravah. Pri Heimwehrovcih so bile izvršene hitne preiskave. Deloma so Heimwehrovci poskušali izvajati tudi uradna dejanja. Tako so ustavljali avtomobile, silili potnike, da so se morali legitimirati, zapirali so vaške župane, razorožili v nekaterih krajih policijo itd. Vse pa se je vršilo nekako po domače. Prebivalstvo, posebno delavstvo, je povsod ohranilo mir in disciplino, dasi so bili očitno zelo nervozni.

Notranji minister Winkler je danes v intervjuju na kratko odpravil heimwehrovski poskus kot »operetno igrančkanje«, ki nikjer v Avstriji niti v inozemstvu ni povzročilo vznemirjenja. Pohvalil je popolnoma soglasno delovanje policije, orožništva in vojske ter dostavil: »Politika brezvestnosti ne sme postati avstrijska navada.«

„Početje iz norišnice“ Kako so bili aretirani voditelji

Dunaj, 14. sept. tg. Knez Ernst Rüdiger Starhemberg, bivši notranji minister, šef vse varnostne službe in policije, čuvar ustave, se bo moral zagovarjati radi veleizdaje. Tega prominentnega voditelja Heimwehra so danes aretirali na gradu Weizenkirchen v Zgornji Avstriji, dočim je močna četa orožnikov oblegala njegov grad Eferding. Na istem gradu so aretirali tudi heimwehrovskega voditelja, grofa Cerenha. Ing. Rauterja, štabnega voditelja, so aretirali v Gradcu v njegovem stanovanju in razen tega še okoli 20 drugih voditeljev, tako nekega visokega deželnega uradnika, visokega železniškega uradnika in upravitelja bivšega zveznega predsednika dr. Hainischa. Stvarnega povzročitelja puča dr. Pfrimerja pa še niso mogli prijeti. Zbežal je, kakor se čuje v Maribor, kjer ima njegov brat vinsko trgovino. S češkoslovaške gornjeavstrijske meje pa se poroča, da so bile češkoslovaške obmejne straže takoj, ko so prišle prve vesti o puču, ojačene.

Policija preiskuje sedaj vse heimwehrovskih organizacij in strateško zgraditev puča. Ostro se kritizira postopanje krščanskega socialnega deželnega glavarja v Gradcu dr. Rintelena, in sicer tudi v krščanskosocialnih listih, ker je baje še večer telefonično prosil dunajsko vlado, naj obljubi pučistom amnestijo, da bo lažje končala to gibanje, kar pa je dr. Buresch gladko odklonil. — »Neue Freie Presse« piše, da je Bureschova vlada trdno odločena, razorožiti in razpuštili Heimwehr. Podkancler dr. Schöber je izjavil v govoru, da je bila večerajšnja nedelja samo epizoda, ki pa se seveda ne more opustiti. Bivši zvezni kancler dr. Ender je v intervjuju imenoval puč »početje iz norišnice«. Socialisti so izdali oglas na delavstvo, od katerega zahtevajo samoočistilo in s vseh pred samostojnimi akcijami. Ostro napada »Arbeiter Zeitung« gospodo pri Alpine-Montangesellschaft, češ, da so se pri njej zbirale niti puča, ter politično zadrž-

nje dr. Rintelena, ki da je podprl pučiste. Nasprotno pa celo »Reichspost« imenuje heimwehrovce blazneže in zločince. Samo narodnosocialistični list označuje puč kot izraz ljudskega upora.

Gradec je bil včeraj ves dan zelo ogrožen, ker so ga pučisti popolnoma cernirali. Pri vseh vhodih v mesto so postavili heimwehrovci žične ovire in strojne puške. Ves čas pa sta letala nad mestom dve letali, ki sta poizvedovali o položaju. Za Gradecane je bila nedelja zelo nervozna.

V deželi je zopet mir

V Gornji Avstriji vlada popoln mir. V Amstetenu so se zbrale skupine članov Heimwehra. O tem so bili takoj obveščeni oddelki vojske, ki so te skupine obkolili in tako onemogočili vsak njihov pokret.

V Gradcu je bilo ukrenjeno vse potrebno, da se takoj uduši vsak pokret heimwehrovcev. V vseh krajih štajerske vladata popoln red in mir.

Sodeč po vsem tem ni pričakovati, da bi prišlo do ponovnih neredov, ker so vojska, policija in orožništvo povsod v pripravljenosti in skrbe za red in mir.

Razširile so se vesti iz Innsbrucka, da se je nekaj sto kmetov spopadlo na Štajerskem z armado in da je več kmetov ubitih. Dalje se poroča, da se je vojska združila z orožništvom in socialističnim Heimatschutzom. Uradno se ugotavlja, da so vse te vesti neresne.

Takoj, ko so se razširile vesti o dogodkih, so bili vojaški oddelki pripravljeni za vse eventualnosti. Ko so prišli vojaški bataljoni iz Linza v Judenburg, je bil takoj vzpostavljen red. Tudi na Gornjem Štajerskem je vojaštvo naglo zadušilo poskus prevrata. V vseh krajih je vojska brez prelivanja krvi vzpostavila red.

Žrtve novih političnih metod

Berlin, 14. sept. Silno poučni so podatki tukajšnjih listov o žrtvah političnega radikalizma, to je Nemcev, ki so padli v zadnjih letih radi terorizma narodnih socialistov in komunistov. Po teh podatkih je od 1. januarja 1923 do 31. julija 1931 postalo 457 ljudi žrtev političnih bojev in spopadov ter 1154 jih je bilo težko ranjenih, med tem ko so imeli narodni socialisti in nacionalisti

86 mrtvih in 251 ranjenih; 34 mrtvih in 110 ranjenih je bilo iz republikanskih organizacij in 14 mrtvih ter 53 ranjenih odpade na državno policijo. 457 ljudi je moralo dati svoje življenje radi hujškanja hitlerjanskega in komunističnega tiska, ki je s svojim pisanjem vpeljal v politično borbo nož in revolver.

Volitve v Svet Zveze narodov

Zeneva, 14. sept. tg. Danes popoldne so v plenumu Zveze narodov volili tri nestalne člane Sveta Zveze narodov. Od 50 oddanih glasov je dobila 48 glasov Kitajska, ki vstopi v Svet Zveze narodov na mesto Perzije, 45 glasov je dobila Panama, ki bo zastopala Venezuele latinske Ameriko. Španija pa je dobila 43 glasov. Mehika, Madjarska in Portugalska so dobile po dva glasova, Belgija in Bolgarska pa po en glas.

V Svetu Zveze narodov so danes obravnavali kreditna vprašanja, ker so bili strokovnjaki kakor tudi poročilo samo zelo hladni nasproti znanemu

Franklinovemu načrtu za ustanovitev mednarodne banke za dolgoročna državna posojila. Ker to vprašanje ni aktualno, je dr. Curtius predlagal, da se to vprašanje vrne finančnemu odboru. Porčevalce je izjavil, da poročilo pridržuje finančnemu odboru pravico in možnost nadaljnjega proučevanja Franklinovega načrta, nakar je bilo poročilo nespornjeno odobreno.

Zeneva, 14. sept. tg. Briand odpotuje jutri opoldne iz Zeneve in bo še poprej imel razgovor z dr. Curtiusom, ki bo potem obisk vrnil.

Na lovu za atentatorji

Atentatorji so komunisti - Dosedaj 25 smrtnih žrtev in 16 težko ranjenih

Budimpešta, 14. sept. Z. Vsa madžarska javnost se vedno stoji pod vtisom strašnega atentata, ki so ga izvršili komunisti. V nedeljo zjutraj je prišlo v Batorbagy okrog sto čuščarjev z Dunaja. Budimpešte in ostalih pokrajinskih mest ter so okupirali vse budimpeštanske telefonske urade, da poročajo svojim redakcijam o atentatu. Šele sedaj so se zvedele podrobnosti tega atentata. Pekleni stroj je eksplodiral pri tretjem vagonu, kar pomeni, da je bil trikrat tempiran. Službeno je ugotovljeno, da je bilo v peklenem stroju okrog 2 kg dinamita. Orožništvo in policija je takoj v krogu 50 km blokirala vse kraje. Preiskava je ugotovila, da so komunisti montirali pekleni stroj dve uri pred atentatom, radi česar so imeli dovolj časa, da so pobegnili. Ko je pekleni stroj eksplodiral, je vlak izlil in polomil železno ograjo, nakar je padel v globino. Vse del proge je zelo težko poškodovan. Šef budimpeštanske policije in njegov namestnik osebno vodita preiskavo. Do sedaj so aretirali deset oseb, vse znane komuniste, za katere so mislili, da so vsaj vedeli za atentatorje. V Sedmici je bil istaklo aretirani neki dijak radi istega suma. V Budimpešti se je javil policiji neki trafikant, ki je povedal, da je 12 ur pred atentatom prišla k njemu neka delavka in zahtevala ča-

se, ki pišejo o eksploziji v Batorbagyju. Trafikant ji je odgovoril, da takih časopisov nima, nakar mu je delavka rekla, da je to zelo čudno, da se še vedno ne piše o tako strašnem atentatu. Na policiji so sprejeli to izjavo sicer precej skeptično, kljub temu pa je bila uvedena stroga preiskava, ker je dal trafikant natančen opis omenjene delavke. Policija v Budimpešti ves dan in dve noči vodi preiskavo, vendar pa njeno delo ni kronano z uspešnimi rezultati. Vsi aretiranci odločno zanikajo, da bi imeli kakršnekoli zveze z atentatorji, za katere pravijo, da jih sploh ne poznajo.

Budimpešta, 14. sept. Z. Policija je stopila v zvezo z berlinsko in bucareško policijo, ker vsi znaki kažejo, da so zadnji atentati na vlake v Rumuniji in Nemčiji delo enih in istih zločincev. Ravnanje državnih železnice je objavilo imena žrtev in težko ranjenih. Po teh opisih se vidi, da je večina žrtev in ranjenecv madžarskih državljanov. Med njimi pa so tudi osebe, ki še niso identifikirane.

Budimpešta, 14. sept. Z. Policija je sklenila, da v najkrajšem času priredi po vsej Madžarski rafijo. Vse meje so pod nadzorom policije strogo zastražene. Policija je že aretirala vse sumljive elemente in je prepričana, da se zločinci še vedno

nahašajo v državi in da jim ni uspelo priti preko meje.

Budimpešta, 14. sept. Z. Danes se nahaja v budimpeštanskih sodnih zaporih že 15 sumljivih oseb, ki so obdolženi, da so izvršili atentat, ali pa da so stali v zvezi z atentatorji. Policija je dosedaj dobila 27 prijav o osebah, ki naj bi izvršile atentat.

Budimpešta, 14. sept. Z. Strahoviti atentat je zahteval dosedaj 25 žrtev. Od teh je 15 oseb umrlo takoj pri nesreči, 6 ranjenecv pa je umrlo zaradi dobljenih poškodb v bolnišnici sv. Roka v Budimpešti. Identiteta osemih oseb še ni ugotovljena, ker gre najbrž za tužce, o katerih domači še ne vedo, če so postali žrtev te katastrofe. Odpokopavanje mrtvih in ranjenih na mestu nesreče je končano. Stevilo težko ranjenih znaša 16.

Budimpešta, 14. sept. AA. Korburo poroča: Na kraju, kjer je bil storjen atentat na brzi vlak pri Torbagyju, so našli plakat s temle besedilom: »Delavci! Vi ste brez vsakih pravic! To je razlog, zaradi katerega vam bomo te pravice zagotovili. Imeli boste priliko, da nas elišite vsak mesec, zakaj naši prijatelji so ta trenutek povsod. Ni možnosti priti do dela, zato vam ga bomo mi preskrbeli. Vse to bodo plačali imoviti sloji. Ni vas treba biti strah, ker so naša sredstva neizčrpna.

Tolmačenje idej rotarstva

V Slovincu je bil letos 28. julija objavljen uvodnik »Jasno! glede Rotary gibanja«. Članek je v glavnem temeljil na rezultatih dunajskega Rotary kongresa (od 22. do 26. junija) in na komentarju, ki ga je k zborovanju prineslo Vatikansko glasilo »Osservatore Romano«. Slovincu članek je med jugoslovanskimi Rotary vzbudil veliko pozornost. Potrdili so se za avtentične informacije pri svojem vrhovnem vodstvu, ker ne bi hoteli veljati za Cerkev nasprotno organizacijo. Informacije, ki so jih dobili, ni v naslednjem objavljanju, in to tem rajši, ker je v omenjenem članku, ki ga je prinesel »Osservatore Romano« izrečno rečeno, da »zadružki bazirajo na dunajskih izjavah, na pa se mnogi pripadniki Rotary klubov v dobri veri trudijo, da jih nevtalizirajo«.

Evropski posestovalni odbor, ki se je zbral v septembru 1930 v Haagu in ki so ga opozorili razni člani na težkoče, ki so se pojavile v raznih distriktih glede razlage Rotarskih idej, kar se tiče političnih, verskih in moralnih problemov, smiselno za potrebno, da odgovori s tem, da se enkrat potrdi resolucija št. 13, ki je bila sprejeta v Dallas v maju 1929 in ki glasi:

»Rotarstvo poudarja dolžnost vsakega državljanca, da potem sodelovanja in tovarištva med zastopniki raznih trgovskih in političnih panog usmerijo vsa svoja delovanja po interesih splošnosti in predvsem za napredek in dobrobit lastne države.

Rotarstvo nima niti političnega niti verskega značaja in zato ni nikdar skušalo niti ne skuša, da bi ustanovilo kako stranko ali versko ločino, niti da bi sprejelo kak poseben moralni zakonik. Ker so člani lahko pripadniki raznih ver, rotarstvo absolutno spoštuje vere vseh svojih članov. Rotarstvo obstaja v 52 državah in v vsaki izmed njih deluje v skladu z odkritim spoštovanjem in upoštevanjem političnih in verskih ustanov dolžnega naroda in, medtem, ko skuša doseči pošten mednarodni sporazum, pričakuje od svojih članov, da so popolnoma zvesti svojim verskim in moralnim idealom ter višjim interesom svoje lastne zemlje.

V zvezi s tem opozarja ta odbor na deklaracijo drugega podpredsednika Willemisa na briselski konferenci dne 6. aprila 1930:

»Rotarstvo ni razglasilo niti kakve vere, niti kakve filozofije, in če naslone o tem slednjem kak dvom, je to zaradi tega, ker ni rotarstvo v svoji želji po tem, da stori dobro delo, uvidelo takoj v začetku, kako potrebno bi bilo, točno definirati ideal služanja. »Etika«, kar pomeni angleško »moral«, in običaj, nima tam istega pomena kot nam, ki nam je etika istovetna z »moralno filozofijo«. Jasno je, da rotarstvo nima pravice oblikovati »etičnih zakonov« v pomenu besede »moralnih zakonov«. Enako jasno pa je, da mora rotarstvo, ki skuša združiti poslovne ljudi celega sveta pod zastavo konkretnega ideala v poslovnih odnosih, definirati jasno pomen služanja (delati v prid) v kolikor se tiče poslovanja.

Cesto se pa le prelasko prezre, katere konkretne dolžnosti nalaga naslov služanja, to je akcije poslovnega človeka. In lahko se zgodi, da se obravnava kot princip visoke moralnosti, kar dejansko spada v kraljestvo čiste morale.

Jako važno pa je, da se ognemo tej nevarnosti. Če je rotarstvo istovetno nevtarilo in spoštujlo proti cerkvi, si rotarstvo ne sme dovoliti, da bi formuliralo program, ki bi ga morala cerkev obsoditi kot lažno moralo. Zato more družili rotarce vseh delov sveta le konkretno udeleževanje, seveda v smislu moralnih zakonov vendar, ne da bi si uzurpirali njih domeno.

Razjasniti se mora še drugo nesporazumljenje in to je velika zmotna, ki obstaja v zametanju med nevtarilnostim in indiferentnostjo.

Predvsem je zvišeno preko vsakega dvoma, da je rotarstvo protest proti indiferenci, ker združuje le ljudi, ki imajo »voljo«, in sicer dobro voljo.

Od stvari, katerim naj rotarstvo, ni izključena vera. Rotar, ki ima religijo, a ne služi tej religiji, bi bil prav tako, če ne bi bil sumljiv element, kakor tisti, ki ne služi svoji deželi ali svojemu poklicu. Rotarstvo je daleč od tega, da bi se obračalo na ljudi, ki imajo raztegljivo vest in želi pritegniti le absolutno poštene ljudi, ki so zvesti svoji veri.

Ne moremo si misliti, da more tisti človek pošteno služiti svojemu poklicu, ki ne služi pošteno tudi veri, kateri pripada. V katoliškem mestu bo klub sestavljen iz katolikov, ker klub naj reprezentira mesto, ki je katoliško. Rotar tega kluba bi bil sigurno užaljen, če bi našel, da bi v sredi protestantov v protestantskem mestu njegovega prepiranja ne spoštovali in če ne bi tudi to pravilno razumeli, da je vez, ki veže rotarce, le aplikacija principa, ki ga vsi akceptirajo in objektivno definirajo.

Rudarji protestirajo

Jugoslovanska strokovna zveza je za nedeljo dne 13. septembra sklicala v Laškem javni protestni shod proti splošnemu znižanju delavskih plač, posebej pa za rudarjev. Protestni shod se je vršil v hotelu »Slovenija«. Veliko dvorano tega hotela so udeleženci — sami izžeti obrabi, katerim je delo, znoj in skrb že v prvi mladosti vtisnilo pečal rudarja — popolnoma napolnili.

Shodu je predsedoval rudar tov. Lešnik, ki je poročal tudi o lokalnih delavskih razmerah. Rudar se nikdar ni bil pošteno plačan za svoje trdo in nevarno delo. Po vojni so se te razmere bistveno poslabšale. Kljub temu, da produkcija raste, se plače vedno bolj znižujejo. Pred kratkim je TPD zopet znižala plače za 15%. Če vzamemo to znižanje, praznovanje, ki ni prostovoljno, in še znatno poslabšanje v akordnih postavkah, pač nihče ne more zahtevati od rudarja, da bi z veseljem delal. Ne more. Dobesedno — vsakdanjega kruha mu manjka. Strokovne organizacije so storile vse, kar so mogle. Uspehni zaradi neuvidevnosti merodajnih činiteljev in zaradi razmer, kakršne so, niso tak, kakor so rudarji z vsjo upravičenostjo pričakovali.

O splošni gospodarski krizi in položaju delavstva pri nas je govoril tov. Longus Jože iz Ljubljane. Navajal je boje jesenskih in gostinskih kovinarjev za svoje pravice, borbo papirnicarjev, beto lesnih delavcev kot primer obupnega položaja delavcev. Položaj rudarjev pa je poseben, eksperimentalno težak in krivičen. Dojem se je storitev delavstva dvignila za 23%. Prodajno produkcije, so se plače stalno znižavale pod splošni eksistenčni minimum. Nasprotno temu so se pa dvigali dobitki

Šahovski turnir na Bledu (17. kolo)

Vidmar-Aljehin remis, Kashdan porazil Niemcoviča

Bled, 14. sept.

Prva je bila danes odločilna partija med dr. Vidmarjem in Aljehinom. V danskem gambitu je prišel Vidmar že v nekoliko boljso pozicijo, toda Aljehin si je znal zagotoviti remis s tem, da je igral na dosego različnih tekecev, kar mu je tudi uspelo. Vidmar nato ni mogel več misliti na zmago in je dal partijo remis.

Colle je danes s svojim sistemom doživel proti Maroczyju poraz. V solidni poziciji se je spustil v zelo tvegano podjetje. Dovolil je svojemu nasprotniku, da mu je popolnoma raztrgal kraljevo krilo, kjer je upal, da bo sam prišel do napada na kraljevem krilu. Toda proti obrambni tehniki Maroczyja ni mogel nič opraviti in njegov napad se je kmalu razblinil v nič. Prišel je v izgubljeno pozicijo in se je moral vdati.

Kostić je izbral danes kot črni proti Astalosju Niemcovičevu obrambo, ki daje črnemu izglede, toda zelo težko igrati. Astalos mu je hitro pokazal, da si Kostić te obrambe še ni dovolil privoiti in ga je potisnil v izgubljeno pozicijo. Toda potem ni nadaljeval dovolj močno in je Kostiću dovolil, da se je rešil z remijem.

Niemcovič je v igri s 4 skakači podvojil Kashdanu kmetu na danskem krilu, toda potem slabo nadaljeval in Kashdanu je uspelo, da je ta 2 kmetu dobro obranil. Končno je končno je Niemcovič celo izgubil 1 kmetu, nakar je nastala končnica z damama, v kateri je imel Kashdan kmetu več. Končnica je bila za Niemcoviča izgubljena.

Popoldan je Kashdan dobil še enega kmeta in slednji pripeljal svojega prostega kmeta z druge vrste, nakar mu Niemcovič ni mogel več zabraniti, da si napravi še eno damo, in se je udal.

Stoltz je zamudil skoraj pol ure in je nato Tartakowerju v španski igri dovolil, da je prišel v boljso pozicijo. Dobil je kmeta, s čemer bi bila partija odločena, če ne bi padel v rafinirano past, katero mu je postavil Stoltz. Tartakower je zaigral na dobitve figur, toda je potem prišel v tako pozicijo, da je moral dati figure nazaj. Nastala je za Tartakowerja zgubljena končnica in Stoltz je popolnoma zmagal.

Partiji Pirc: Bogoljubov in Flohr: Spielmann sta bili prekinjeni.

Pir ima proti Bogoljubovu kmeta manj in bo Bogoljubov partijo dobil.

Flohr pa stoji proti Spielmannu nekoliko boljše, toda bo vseeno ostala partija najbrže remis. Stanje po XVII. kolu: Aljehin 13 in pol (1), Kashdan 10 (1), Stoltz 8 in pol, Bogoljubov 8 (3), Vidmar 8 (2), Niemcovič 8 (1), Kostić, Maroczy 8, Spielmann 7 in pol (2), Flohr 7 in pol (1), Astalos 7 in pol, Colle 6 in pol, Tartakower 6 (1), Pirc 5 in pol (2).

Jutri se bodo odigrale višee partije.

Ker se je Kashdan proti Tartakowerju že udal, ostanejo se sledeče partije: iz XVI. kola: Vidmar: Kashdan, Tartakower: Aljehin; iz XVI. kola: Bogoljubov: Niemcovič in iz XVII. kola: Pirc: Bogoljubov in Flohr: Spielmann.

Angliji

pripade trajno Schneiderjev pokal

Pri tekmah je bilo izvojevanih več novih svetovnih rekordov

London, 14. sept. AA. Anglija je včeraj v tretji zaporedoma zmagala v tekmi za Schneiderjev pokal. Tako obdrži pokal za vedno. Od leta 1913, se je vršila tekma za Schneiderjev pokal 11-krat. Na včerajšnji tekmi je letel z letalom tipa »Vickers Supermarine Rollsroyce S. 6 B.« letalski poročnik Boothman.

Izbojšal je prejšnji svetovni hitrostni rekord za približno 12 milj na uro. Po nekaterih poskusnih poletih je Boothman startal ob 1.10 popoldne. Preletel je progo 7 krat v 38 minutah in 22 sek. s povprečno hitrostjo 340,8 milj (548 km) na uro. Pri zadnji tekmi za Schneiderjev pokal je dosegel letalski poveljnik Waghorn hitrost 328,63 milj na uro.

London, 14. sept. AA. Svetovni hitrostni rekord 386,1 milj na uro, stotokilometrski svetovni rekord 342,7 milj na uro, in rekord tekme za Schneiderjev pokal 340,8 milj na uro so s kratkim povedano vspehi angleškega moštva in letal pri včerajšnjih čudovitih poletih.

Svetovni hitrostni rekord je dosegel v 4 poletih na progi 3 km letalski poročnik Stainforth z letalom tipa »Rollsroyce«.

V drugem poletu je dosegel hitrost 404,205 milj na uro ali pa 652+02 milj na uro. Doseženi novi svetovni hitrostni rekord 386 milj (621 km) je boljši od prejšnjega, ki ga je postavil letalski vodja Orlebar, za 28,5 milj. Čeprav je ta rekord znamenit, ga bo najbrž že v nekaj dnevih izbojšal Stainforth, ki bo letel z novim letalom tipa »Rollsroyce«.

Stotokilometrski rekord, ki ga je držala Anglija že prej, je pa postavil letalski poročnik Boothman v prvih dveh poletih v tekmi za Schneiderjev pokal.

Za koncesionarje avtobusnih prog

Ljubljana, 14. sept. AA. Kralj. banska uprava drav. banovine razglasa na osnovi § 6. zakona z dne 2. dec. 1930, Sl. list št. 55 iz l. 1931 in § 54. odst. 2. obrtnega reda se pozivajo vsi imetniki koncesij za periodično prevažanje oseb v drav. banovini, da predložijo do vključno 30. sept. 1931 neposredno kr. banski upravi drav. banovine v Ljubljani v oblastveno odobritev zimske vozne rede svojih avtobusnih prog, v kolikor naj ti ne ostanejo neizpremenjeni, kar pa naj se v istem roku javi.

Po obvestilu iz direktije državnih železnic ne bo bistvenih izprememb železniških voznih redov, ki bodo izvršile le v zimskih voznih redih običajne izpremembe.

Smernice za sestavo voznih redov in cenikov so obrazložene v tukajšnjih pozivih avtobusnim podjetnikom z dne 7. febr. 1931, VIII. br. 845-I in z dne 27. febr. 1931, VIII. br. 1292-2, ozir. naj se podjetniki po morebitni potrebni informacije obračajo na Zadrugo avtobusnih podjetnikov v Ljubljani, ki ima tudi v zalogi predpisane obrazce za vozne rede.

Za točno ugotovitev temu pozivu odgovarjajo avtobusni podjetniki po zakonu.

To so tiči!

Zagreb, 14. sept. Z. Odkar je stopila v veljavo nova naredba, ki je točno določila cene kruha, so začeli zagrebški pekli peči kruh na ta način, da se rogajo iz te naredbe. Črni kruh, kateremu je cena najnižja, sploh nočejo peči, belega pa spečejo veliko, da ga hitro zmanjka, vsled česar se morajo ljudje posluževati finega peciva, kateremu niso regulirane cene.

Radi tega sedaj išče mestno načestvo način, kako bi temu nesramnemu postopanju pekov napravilo konec ter jih prisililo, da nove naredbo spoštujejo.

Problemi našega obrtništva

Belgrad, 14. sept. 1. Na kongresu gospodarstvenih zbornic je bilo danes podano poročilo o stanju našega obrtništva, trgovine in industrije. Zelo zanimivo je bilo poročilo g. Boskovića o finančni obremenitvi, v katerem je razpravljal vprašanje izdatkov za ceste, ki znašajo po državnem proračunu 1931/32 nad 162 milijonov Din. Če pristojemo k temu še izdatke po banovinskih proračunih, znašajo skupni izdatki za ceste 231 milijonov Din. Kljub temu pa promet ni zadovoljiv. O stanju našega obrtništva je poročal g. dr. Misić, ki je v svojem poročilu navajal, da je delavnost obrtništva padla za 20—30%. Istočasno je padla tudi rentabilnosta in cene. V svojem nadaljnjem poročilu je podal podrobne podatke o stanju našega obrtništva.

Znižane carine

Belgrad, 14. sept. AA. Nj. Vel. kralj je na predlog finančnega ministra in v soglasju s predsednikom ministrskega sveta predpisal in objavil zakon o izpremembah in dopolnitvah zakona o ukinitvi olajšav v opombah k št. 5, 25 in 29 uvoznih carin v zakonskem predlogu o splošni in uvozni tarifi iz leta 1929.

Cl. 1. Cl. 1. se izpremeni in se glasi: Ukinejo se olajšave v opombah k št. 5, v opombi k št. 25 in v opombi k št. 29 uvoznih carin v zakonskem predlogu o obci in uvozni tarifi iz 1929, leta, glasom katerih velja za riz, kavo, sirovo kavo, čaj in začimbe, ki se uvažajo čez naša prekomorska pristanišča za 10 odstot. manjše carine.

Cl. 2. Ta zakon stopi v veljavo in dobi obvezno moč z dnem razglasitve v »Službenih novinah«.

Zagrebska vremenska napoved: Nestalno. Zmerno hladno. Oblačno vreme. Počasno bo jasno.

Danjska vremenska napoved. Jasno. Ponekod jutranja megla. Začetkrat še hladno. Na prostih položajih v severnih Alpah morda snega. V sredio je urlikavati visje temperatura.